

บทที่ 5

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ และใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ แต่เท่าที่ผ่านมาซึ่งนับว่าเทศบาลหาได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่ อุปสรรคสำคัญที่มีจะกล่าวถึงกันเสมอก็คือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของเทศบาล ลักษณะเช่นนี้เมื่อพิจารณาในเชิงระบบ (system theory) แล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าประชาชนยังเป็นปัจจัยนำเข้า (input) ที่คือยประสิทธิภาพของเทศบาล บทบาทหน้าที่ของประชาชนในฐานะปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การเป็นผู้เรียกร้อง (demand) และสนับสนุน (support) การดำเนินงานของเทศบาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของเทศบาล เนื่องจากความรู้ความสนใจทางการเมืองเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล บุคคลที่มีความสนใจและมีความรู้ทางการเมืองสูงมักจะเป็นตัวของตัวเอง มีทัศนะที่กว้างขวาง ตัดสินใจด้วยความรอบคอบยิ่งขึ้น (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2527: 144)

ปรากฏการณ์ดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่า ตัวการ (agents) ในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง หาได้มีบทบาทในการทำให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลไม่ เนื่องจากในทางการเมืองการปกครอง ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม จะมีเสถียรภาพมั่นคงได้นั้นประชาชนในระบบการเมืองจะต้องมีแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้ และการประเมินสิ่งต่าง ๆ ในระบบการเมืองที่สอดคล้อง กับหลักการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล และแท้ที่จริงแบบแผนความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้ และการประเมินค่าดังกล่าวนี้ ก็คือ สิ่งที่เรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองนั่นเอง

โดยทั่วไปนั้น การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกทางการเมืองของประชาชน สามารถกระทำได้โดยผ่านตัวการ (agents) ต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนรู้

ทางการเมือง โดยตัวการเหล่านี้ จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าใจสาระทางการเมือง ได้เรียนรู้ถึงสถาบัน องค์กรทางการเมือง วิธีการ กติกา รวมถึงลวดลายบทบาทของคนในระบบการเมือง เมื่อสังคมเป็นประสบการณ์ก็จะทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระต่าง ๆ ช่างคั่นมากและแน่นชัดยิ่งขึ้น จนเกิดความรู้สึกต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง ไม่ว่าจะบุคคลหรือสถาบัน และในขั้นสุดท้ายก็จะนำไปสู่การมีกิจกรรมที่ชัดเจน (overt activity) ซึ่งเป็นขั้นที่บุคคลมีความรู้สึกต้องการมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อกับการเมืองโดยตรง เช่น การเลือกตั้ง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการร่วมประท้วง เป็นต้น

ในกรณีที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึกที่ต่อเทศบาลก็เช่นกัน จำเป็นที่จะต้องพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ที่สนใจและความรู้สึกของประชาชนให้สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล โดยผ่านตัวการในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในกรณีดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้เลือกสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ เป็น ตัวการในการให้การเรียนรู้ทางการเมือง เนื่องจากหนังสือพิมพ์มีลักษณะที่เป็นตัวการในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญอย่างหนึ่ง ผ่างไว้ซึ่งความพิเศษนานาประการ เช่น ราคาถูก หาง่าย เก็บไว้อ้างอิงได้ และให้ข่าวสารได้ละเอียดกว่าวิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังช่วยส่งเสริมทักษะในการอ่าน การวิพากษ์วิจารณ์ ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนมีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เท่ากับเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นรากฐานสำคัญ สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

รัฐบาลของนานาประเทศได้ตระหนักถึงคุณประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ในด้านเหล่านี้ และได้ใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อเฉพาะกิจ สำหรับการส่งเสริมทั้งการศึกษาและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไป โดยให้หนังสือพิมพ์เป็นช่องทางในการส่งข่าวสาร เพื่อให้การ

ศึกษาและการพัฒนา ไปยังประชาชนในส่วนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นส่วนช่วยสร้างบรรยากาศในการพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่งด้วยในสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น หนังสือพิมพ์ Peking Jen Mir Jih Dao (People's Daily) เป็นสื่อหลักในการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ มีการจัดตั้งกลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์ และเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ ข่าวหรือเรื่องราวจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษา และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หนังสือพิมพ์ก่าแห่งของจีน ที่เขียนด้วยลายมือตัวโต ๆ คิดไว้ตามก่าแห่ง หรือ ผาผั่ง เป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่มีประสิทธิภาพมาก เพราะเขียนโดยประชาชน มีเนื้อหาสาระที่ประชาชนสนใจ (เสถียร เขยประดับ 2522: 2) ในประเทศโคลัมเบีย หนังสือพิมพ์ที่ชื่อ "ซาวนา" (El Compesina) ซึ่งดำเนินงานโดยหน่วยงานอิสระ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา และการพัฒนา รวมถึงการส่งเสริมให้หลังใจแก่ซาวนา (บำรุงสุข สีหอำไพ 2520: 9) ในประเทศคองโก หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นใช้การ์ตูนเป็นตัวแทน แสดงสภาพปัญหาของชาวบ้านในชนบท แล้วเสนอวิธีแก้ปัญหาไปด้วย นอกจากนี้ยังมีคอลัมน์เกี่ยวกับการตอบปัญหาการเกษตร การประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมถึงการเลี้ยงดูเด็กและสุขภาพอนามัยอีกด้วย (กองการศึกษาผู้ใหญ่ 2521: 1)

ในประเทศไทยนั้น ทางราชการก็ได้มีการใช้หนังสือพิมพ์เป็นช่องทางในการสร้างบรรยากาศในการพัฒนาเช่นกัน เช่น การออกหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอ่านหนังสือ ป้องกันการลืมนหนังสือ ส่งเสริมการเมืองการปกครองและเผยแพร่ข่าวสารความรู้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง (กองการศึกษาผู้ใหญ่ 2521: 1)

บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่สำคัญ ในการปลูกฝังให้การศึกษาทางการเมือง และโน้มน้าความคิดทางการเมือง (กมล สมวิเชียร 2515: 5-12) และกระตุ้นให้ประชาชนเคารพ เชื้อฟังหรือต่อต้านในกติกาของระบบการเมือง

ในสหภาพโซเวียตนั้น พรรคคอมมิวนิสต์ ได้ใช้หนังสือพิมพ์เป็นอาวุธสำคัญในการปรับปรุงกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ ปลุกฝังความผูกพัน และความร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐ รวมทั้งการช่วยเหลือกำจัดศัตรู (จรรยา สุภาพ อ้างถึงใน ฉลองศักดิ์ เขียววิชัย, ใน ลิขิต อีร์เวคิน, บรรณาธิการ 2518: 148-149)

ในประเทศไทยนั้น การแสดงออกถึงบทบาททางการเมืองที่แท้จริงของหนังสือพิมพ์ เห็นจะได้แก่หนังสือพิมพ์ที่เป็นของ เอกชน ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในช่วงสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้อเท็จจริงที่เด่นที่สุดประการหนึ่งคือว่า ความคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยนั้น ไม่ได้เริ่มมาจากกลุ่มนักเรียนนอก ซึ่งประกอบขึ้นเป็น คณะราษฎรดังที่คนมัก เชื่อกันเท่านั้น หากแต่ได้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้ว โดยปัญญาชนในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้พยายาม เผยแพร่ความคิดประชาธิปไตยและชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของระบอบกษัตริย์อยู่เป็นระยะ ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการปูพื้นฐานความคิดประชาธิปไตยสืบทอดมาจนถึงสมัยคณะราษฎร ซึ่งทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ (พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม 2520: 23-36) และที่เด่นชัดอีกกรณีหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งกล่าวได้ว่า สื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง (นอกเหนือไปจากหลังการปฏิวัติที่แท้จริง เช่น มูลเหตุการที่รัฐบาลทำตัวเหลวแหลกตลอดมา) ในการกระตุ้นหรือให้เชื้อแห่งการปฏิวัติ (ฉลองศักดิ์ เขียววิชัย ใน ลิขิต อีร์เวคิน, บรรณาธิการ 2518: 158-159)

จากคุณลักษณะ บทบาท และความสำคัญของหนังสือพิมพ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์เป็นตัวการที่สำคัญยิ่งในการให้ข้อคิดและความรู้ต่อผู้อ่าน ให้ความตื่นตัวทางปัญญา รวมตลอดถึงปลุกฝังให้การศึกษาทางการเมือง และโน้มน้าความคิดทางการเมืองของมวลชนผู้รับข่าวสาร ประกอบกับความล้าหลังของเทศบาล ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าจะมีการนำหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นมาร่วมเป็นกลไกผลักดันให้เทศบาลประสบความสำเร็จได้อีกทางหนึ่ง (กมล สมวิเชียร 2516: 23-66)

เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองจากสื่อมวลชนนี้ ผลสนองในระยะสั้นที่เกิดขึ้นกับมวลชนผู้รับข่าวสารนั้น มักจะเป็นในรูปของการรู้ (cognition) ซึ่งได้แก่ความเชื่อ

และความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ นั้นเอง อันเป็นการตระหนักหรือรับทราบความสำคัญ
ของประเด็นปัญหา ส่วนผลในระยะยาวจะมีในทางอ้อม จากฐานคติที่ว่า การพัฒนาด้านความ
คิดของบุคคลจะมีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรม

สำหรับการศึกษาวิจัยถึงประสิทธิผลของการใช้หนังสือพิมพ์เป็นตัวการให้เกิดการ
เรียนรู้ทางการเมืองนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์ในแง่ของการพัฒนาความรู้
ความเข้าใจ ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความรู้สึกในหน้าที่พลเมือง และความ
ไว้วางใจทางการเมือง โดยมีขั้นตอนในการศึกษา คือ สํารวจระดับพื้นฐานภูมิความรู้และ
ความรู้สึกทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง นำบทความที่สร้างขึ้น ซึ่งครอบคลุมเรื่องราว
เกี่ยวกับเทศบาลและนำไปลงในหนังสือพิมพ์ "ไทยนิวส์" ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจัง
หวัดเชียงใหม่ หลังจากเสนอบทความครบหมดแล้ว จึงสำรวจระดับความรู้และความรู้สึก
ทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างเดิม ว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือไม่

นอกจากนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาพิจารณาว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่
เพศ อายุ การ ศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันของบุคคลมีผลต่อความรู้ความเข้าใจ และ
ความรู้สึกทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วยหรือไม่

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ ได้แก่ สมาชิกหนังสือพิมพ์ "ไทยนิวส์" ในเขต
เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 211 คน

ผลการวิจัยในลำดับแรก พบว่า ประชาชนมีระดับความรู้ความเข้าใจเรื่อง
เทศบาล ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองอยู่
ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง และมีความรู้สึกในหน้าที่พลเมืองอยู่ในระดับสูง ซึ่งผลการ
ศึกษาวิจัยนี้ ค่อนข้างจะแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นของ ชูวงศ์ ฉายะบุตร
(2510) ซึ่งพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินคำว่า "การปกครองท้องถิ่น" แต่ในงาน
วิจัยนี้ กลับพบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.5) ประชาชนเคยได้ยินคำว่า "การปกครองท้องถิ่น"
มีเพียงจำนวนน้อย (ร้อยละ 7.6) เท่านั้น ที่ตอบว่า ไม่เคยได้ยิน และไม่ตอบ (ร้อยละ

1.9) ชัยวัฒน์ รัฐขจร (2521) ประสิทธิ์ พรณวิสุทธิ (2513) หรือสมพงษ์ บุญประคิมส์ ที่ต่างก็พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสำนึกทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ

สิ่งที่น่าจะเป็นตัวอธิบายได้ดี น่าจะได้แก่ การที่กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยนี้เป็นสมาชิกหนังสือพิมพ์ "ไทยนิวส์" อยู่แล้ว ย่อมจะทำให้มีการเปิดรับข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ และทำให้เป็นผู้มีความรู้ต่าง ๆ กว้างขวาง ประกอบกับการที่จะเป็นสมาชิกหนังสือพิมพ์ย่อมจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ดังนั้นผู้ที่เป็สมาชิกจึงจำต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงขึ้นไป หรือไม่ก็เป็นผู้ที่สนใจในความเป็นไปของท้องถิ่น ซึ่งมักเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง (ร้อยละ 43.1) และเมื่อพิจารณาด้านเศรษฐกิจก็พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 46.0) (ดูข้อมูลตารางที่ 3.1)

นอกจากนี้ จากการวิจัยทั่วไป มักพบเสมอว่า หนังสือพิมพ์เป็นตัวการที่สำคัญในการให้ข่าวสารทางการเมืองแก่ประชาชน เช่น พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2526) พบว่า สื่อมวลชน ที่เป็นช่องทางของการสื่อสารที่ให้ความรู้ข่าวสารการเมืองจากมากไปหาน้อย ก็คือหนังสือพิมพ์ การพูดคุยสนทนาการเมือง และวิทยุ โทรทัศน์ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามประเภทของผู้ที่มีข่าวสารการเมืองสูงต่ำแล้ว ผู้มีข่าวสารการเมืองสูงจะสนใจในการรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์สูงสุด รองลงไปคือ จากการสนทนาและวิทยุ โทรทัศน์ ตามลำดับ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ปัจจัยด้านการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ ยังเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ที่ทำให้บุคคลมีความรู้เรื่องราวทางการเมืองดีขึ้น มีความสนใจติดตามข่าวสารการเมืองอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วยก็คือ เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในเขตเทศบาล เป็นเขตที่มีความเจริญอย่างยิ่งทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การสื่อสาร คมนาคม กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล ย่อมมีมากเป็นเงาตามตัวในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเมื่อมีการส่งเสริมให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย ทำให้เทศบาลต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดงาน ทั้งที่เป็นเทศกาลและที่เป็นชนบระเพณีอยู่เสมอ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในระยะหลังเทศบาลได้นับบทบาทของประชาชน โดย

ในห้องกรต่าง ๆ เช่น กลุ่มหนุ่มสาว สโมสร สมาคม ฯลฯ เข้ามามีบทบาทในการปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเทศบาลเป็นเพียงตัวประสานเท่านั้น ลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ประชาชนได้เรียนรู้คุณลักษณะของเทศบาล วิถีดำเนินงาน สายการบังคับบัญชาแบบราชการของเทศบาล ฯลฯ ไปด้วย การดำเนินงานของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนย่อมจะสร้างคุณค่าทั้งในด้านบวกและลบ ทำให้ประชาชนบางคนติดตามข่าวสารข้อมูลของท้องถิ่นอยู่บ้างเป็นธรรมดา

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เทศบาลนครเชียงใหม่เองได้ตระหนักในปัญหาที่ประชาชนยังขาดความเข้าใจในคุณค่าของเทศบาล จึงได้มีการให้ข่าวสารข้อมูลกับประชาชนเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเสนอผ่านทางสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การพบปะสื่อมวลชนของผู้บริหารเพื่อให้ข่าวสาร การออกพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนของบรรดาสมาชิกสภาเทศบาล และพนักงานเทศบาลฝ่ายต่าง ๆ (ดูบทสัมภาษณ์คุณวันชัย บุญสุรัตน์ ปลัดเทศบาลฯ ในภาคผนวก จ. ส่วนที่ 2) ลักษณะเช่นนี้ย่อมจะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อเทศบาล

เมื่อพิจารณาจากจำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2528 แม้จะมีเพียงร้อยละ 37.5 ของผู้มีสิทธิออกเสียง ก็คงไม่ได้หมายความว่า การที่ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย จะเป็นเครื่องชี้ว่าประชาชนมีความรู้เรื่องเทศบาลน้อยหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อเทศบาล เพราะการมีส่วนร่วมต่อเทศบาลนั้นสามารถกระทำได้หลายทางด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล หรือแม้กระทั่งการเข้าพบตัวผู้บริหารเทศบาล ซึ่งได้แก่นายกเทศมนตรี เทศมนตรีหรือปลัดเทศบาล ผู้บริหารทุกคนก็ล้วนให้โอกาสแก่ประชาชนเข้าพบและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเองเสมอ (โปรดดูบทสัมภาษณ์ปลัดเทศบาลฯ ในภาคผนวก จ. ส่วนที่ 5)

ดังนั้น จากผลการวิจัยในประเด็นที่พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง และมี

ความรู้สึกในหน้าที่พลเมืองในระดับสูงนั้น ย่อมชี้ให้เห็นว่า ไม่เพียงแต่การที่ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเท่านั้น ที่จะทำให้ประชาชนมีความรู้เรื่องเทศบาลมาก แต่ตัวองค์กรเทศบาลเองไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือพนักงานเทศบาลจะต้องมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนได้รับรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลอีกทางหนึ่งด้วย

ปัจจัยทางสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์ร่วมกันกับความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาล ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความรู้สึกในหน้าที่พลเมือง แต่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรทางเศรษฐกิจ สังคม แต่ละตัวปรากฏผลที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

เพศ

พบว่า ตัวแปรเพศ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาล ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความรู้สึกในหน้าที่พลเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายจะมีความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกข้างต้นสูงกว่าเพศหญิงแต่ไม่พบความแตกต่างของความไว้วางใจทางการเมืองระหว่างชายกับหญิง

การที่เพศชาย มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาล ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความรู้สึกในหน้าที่พลเมืองสูงกว่าหญิงนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่เพศหญิงมักจะยอมเป็นผู้ตามให้ฝ่ายชาย ซึ่งเป็นสามี คู่หมั้น หรือคนรัก เป็นผู้นำของตน (Millett 1970: 23-24) ประกอบกับอิทธิพลของความเชื่อที่ว่า การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เป็นเรื่องที่จะต้องใช้กลยุทธ์อันซับซ้อนเข้าต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพล (Wriggins 1969: 9-10) ผู้ที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวทางการเมืองจึงควรเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งก็คือผู้ชายนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยที่มีค่านิยมให้ความสำคัญกับเพศชายด้วยแล้ว ค่านิยมหรือความเชื่อดังกล่าวนับว่าเป็นมูล

เหตุสำคัญให้เพศชาย มีความสนใจทางการเมืองหรือ เข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าเพศหญิง สภาพของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ยังยึดถือในขนบธรรมเนียมประเพณีก็ยังคงไม่อาจจะหลีกเลี่ยงค่านิยมข้างต้นนี้ได้เช่นกัน

อายุ

จากการวิจัย พบว่า อายุเป็นปัจจัยในการกำหนดความแตกต่างของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง โดยผู้ที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป แต่ไม่ชอบความแตกต่างกันใน ความรู้ ความเข้าใจเรื่องเทศบาล ความรู้สึกในหน้าที่พลเมือง และความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง

ในประเด็นแรก การที่กลุ่มอายุ 36 ปีลงมา มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง น่าจะเกิดจากการที่คนกลุ่มนี้ เป็นคนรุ่นใหม่และส่วนใหญ่มีการศึกษาสูง (ดูตารางที่ 5.1) ย่อมมีความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สามารถเกิดขึ้นได้โดยการกระทำของตนและจะสามารถทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองมีพฤติกรรมดังที่ตนปรารถนาได้ ประกอบกับสภาพการเมืองท้องถิ่น ที่กลุ่มประชาชนนี้ ได้ครองอำนาจตลอด 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อคนกลุ่มนี้เติบโตและมีการศึกษาสูงขึ้นย่อมจะทำให้ เขาอยากเห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและเราจะเห็นได้ว่าจังหวัด เชียงใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การศึกษาและการสื่อสารอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงนี้เองที่ไม่เพียงแต่ทำให้ความสัมพันธ์ของสังคมเดิม คุณค่า ความเชื่อถือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ เสื่อมความนิยมลง แต่ในขณะเดียวกัน ก็จะก่อให้เกิดความตื่นตัวในเรื่องความสำนึกทางการเมือง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง รวมตลอดถึงการกระจายอำนาจ ทำให้ศูนย์รวมอำนาจและกลุ่มผู้นำเดิมหมดอำนาจลงไป (สุจิต บุญบงการ ในสุจิต บุญบงการ และ ตฤยเทพ สุวรรณจินดา 2521: 71-99; กนลา สุขพานิช 2522: 89-116) โดยจะเห็นได้จากการที่กลุ่มการเมืองกลุ่มเก่า คือกลุ่มประชาชนที่ผูกขาดอำนาจมาถึง 20 ปี ต้องพ่ายแพ้แก่กลุ่มอายุนั้นหมู่ ซึ่ง เป็นกลุ่มคนหนุ่มในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2528 โดยกลุ่มอายุนั้นหมู่ ได้ 14 ที่นั่ง ขณะที่กลุ่มประชาชนเดิมได้รับเลือก 10 ที่นั่ง

ในประเด็นของความไม่แตกต่างกันในความรู้ ความเข้าใจเรื่องเทศบาล ความรู้สึกในหน้าที่พลเมืองและความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง น่าจะมีผลมาจากกลุ่มตัวอย่างต่างก็ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์เป็นประจำอยู่แล้ว บุคคลต่าง ๆ ในคณะเทศมนตรีก็ล้วนเป็นคนที่มิถิ่่นกำเนิดในจังหวัด เชียงใหม่หรือไม่ก็เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงและความประพฤติที่ดี และอาศัยอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่เป็นเวลานานย่อมจะไม่ทำให้ประชาชนเกิดความคลางแคลงใจ

ตารางที่ 5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ	ระดับการศึกษา		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
17-26 ปี	38.5 (35)	32.9 (24)	36.2 (17)
27-36 ปี	42.9 (39)	47.9 (35)	40.4 (9)
37-46 ปี	12.1 (11)	5.5 (4)	23.4 (11)
47 ปีขึ้นไป	- (-)	13.7 (10)	- (-)
รวม	100.0 (91)	100.0 (73)	100.0 (47)

การศึกษา จากข้อมูลนี้ พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาล และความรู้สึกในหน้าที่พลเมือง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้นก็จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาลมากขึ้นด้วย และผู้ที่มีการศึกษาสูง จะมีความรู้สึกในหน้าที่พลเมืองสูงกว่าผู้มีการศึกษาปานกลางและต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งไทยและต่างประเทศ โดยอัลมอนต์ และเวอร์บา (Almond and Verba 1969: 98-102) ได้ชี้ให้เห็นว่า การศึกษามีผลอย่างมากต่อความสนใจทางการเมือง ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ไม่ค่อยมีการศึกษา เพราะผู้ที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมากขึ้น คนซึ่งได้รับการศึกษาสูงขึ้นเท่าใด จะยิ่งเป็นคนที่รับรู้ทางการเมือง สนใจการเมืองรณรงค์เลือกตั้ง มีความคิดและสนใจการเมืองในวงกว้าง

อาชีพ

จากการศึกษาวิจัยนี้ ไม่พบว่า มีบทบาทมากนักในการกำหนดความแตกต่างในความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาล และความรู้สึกทางการเมือง ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างต่างกันก็เปิดรับข่าวสารเป็นประจำอยู่แล้ว ความรู้ในข่าวสารย่อมใกล้เคียงกัน ปัจจัยในด้านเพศ อายุ และการศึกษา จึงมีบทบาทที่เด่นชัดกว่า ในการกำหนดความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม ก็มีแนวโน้มว่าอาชีพข้าราชการจะมีความรู้เรื่องเทศบาลสูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ซึ่งคงเป็นเพราะความเกี่ยวข้องที่ต้องติดต่อประสานงานกันนั่นเอง

ผลของการศึกษาวิจัยในเรื่อง "ประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์ในการให้การเรี ยนรู้ทางการเมือง" พบว่า สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ยังคงมีบทบาทสูงในการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน โดยพบว่า ในช่วงระยะเวลาของการวิจัยประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทศบาลสูง แม้ว่า ความรู้สึกทางการเมืองยังไม่สามารถที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลานั้น ๆ นี้ได้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์สามารถให้ผลสนองในระยะสั้นกับมวลชนผู้รับข่าวสารนั้นในรูปของความรู้ ความเข้าใจ (cognition) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปแล้วก็ได้แก่ ความเชื่อ และความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ นั้นเอง อันเป็นการตระหนักหรือรับทราบ

ความสำคัญของประเด็นปัญหา หรือรับทราบว่ามีปัญหาเรื่องราว (issue) อะไรเกิดขึ้น
ในสังคมของตน และปัญหานี้มีความหมายและความสำคัญต่อตนเองและส่วนรวมอย่างไร

นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนที่รับข่าวสารเกี่ยวกับเทศบาลจากสื่อมวลชน จะมี
ระดับพื้นฐานความรู้สูงกว่าผู้ที่รับข่าวสารจากสื่อระหว่างบุคคล ส่วนในด้านความรู้สึกมีประสิทธิ-
ภาพทางการเมือง ความรู้สึกในหน้าที่พลเมือง และความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองไม่พบ
ว่ามีความแตกต่างกัน

ประเด็นสุดท้าย พบว่า การเปิดรับข่าวสารจากบทความเรื่อง "เทศบาลที่ข้าพ-
เจ้ารู้จัก" มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องเทศบาล โดยผู้ที่มีความถี่ในการ
เปิดรับข่าวสารจากบทความมากก็จะมีความรู้มากขึ้นด้วย แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้สึกทาง
การเมือง ไม่ว่าจะมีการอ่านบทความมากน้อยต่างกันก็ไม่ได้ทำให้มีความรู้สึกทางการเมือง
แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการตอบสนองในระยะสั้น (immediate responses)
ของสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์นั้น จะเป็นในรูปของความรู้ความเข้าใจ (cognition)
โดยทำให้ประชาชนที่รับข่าวสาร ได้ตระหนักหรือรับทราบความสำคัญของประเด็นปัญหาหรือ
รับรู้ว่ามีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นในสังคมของตนและเรื่องราวต่าง ๆ นั้นมีความหมายและ
ความสำคัญต่อตนเองและส่วนรวมอย่างไรและที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวเกี่ยวกับประเด็นปัญหา
ใดมากเท่าใด ประชาชนผู้รับสารก็จะตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นปัญหานั้นมากยิ่งขึ้น
ตามไปด้วย

จากการศึกษายืนยันว่า ประสิทธิภาพของหนังสือพิมพ์จากการศึกษาวิจัยนี้ สามารถ
เปลี่ยนแปลงได้ในแง่ของความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง แต่ยังไม่สามารถที่จะเปลี่ยน
แปลงความรู้สึกทางการเมืองได้ จากผลการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจัยที่น่าพิจารณา
หลายประการด้วยกัน คือ

ประการแรก เราจะพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ และความ
รู้สึกทางการเมืองอยู่ในระดับค่อนข้างสูงอยู่แล้ว ดังนั้นแม้จะได้รับข่าวสารเรื่องเทศบาล
เพิ่มมากขึ้นก็ตาม เป็นไปได้ว่าในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ของการวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างยังไม่

หันได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม จนเกิดความศรัทธาที่จะทำให้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกลงการเมืองเดิมได้

ประการต่อไป เมื่อพิจารณาถึงวิธีการนำเสนอของผู้วิจัยเอง จะเห็นว่า รูปแบบการเสนอเนื้อหาเป็นแบบพรรณนาความตามตัวบทกฎหมาย ผสมผสานกับความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรเทศบาลและบุคคลที่เกี่ยวข้องสนใจ ซึ่งลักษณะการที่เสนออาจจะมีปัญหาในเรื่องการดึงจุดความสนใจของผู้อ่าน ที่จะทำให้ผู้อ่านสนใจ ติดตาม นึกคิด วิเคราะห์ วิธีการนำเสนอ นั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การใช้คอลัมน์ชุมชน การใช้การ์ตูน หรือจากการล้อเลียน เป็นต้น จึงน่าที่จะมีการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

ประเด็นต่อไปนั้น เป็นไปได้ว่า ห้วงเวลาที่ผู้วิจัยนำเสนอ บทความในหน้าหนังสือพิมพ์นั้น ไม่เหมาะสมทำให้ประชาชนขาดความสนใจที่จะติดตาม ตลอดจนวิเคราะห์ วิจารณ์ เนื่องจากเป็นช่วงก่อนที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยผู้วิจัยเสนอบทความในวันที่ 20-28 มิถุนายน 2529 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 จึงย่อมทำให้ช่วงการเลือกตั้งบดบังความสำคัญของบทความที่นำเสนอให้มีน้อยลงไปกว่าที่ควรจะเป็น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ปัจจัยข้างต้นน่าจะมียุทธวิธีที่ทำให้การศึกษาวิจัยนี้ไม่ประสบผลเท่าที่ควร ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในความรู้สึกลงการเมือง

อย่างไรก็ตาม การให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนนั้น นับว่ามีความจำเป็นอยู่มาก เพราะการปลูกฝังและพัฒนาความคิดทางการเมืองที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับรูปแบบการเมืองการปกครองนั้นย่อมจะทำให้ประชาชนรู้จักบทบาทหน้าที่และเคารพในกติกา รวมทั้งมีพฤติกรรมในฐานะปัจเจกชนเข้าที่มีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งนักวิชาการสื่อสารส่วนมากยังเชื่อว่าการพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคล โดยเน้นการพัฒนาความรู้และความคิด แทนที่จะมุ่งเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะได้ผลมากในระยะยาว (บุญเลิศ ฟูกลิลก 2521: 37)

มีงานวิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ น่าจะเป็นตัวการ (agents) ที่สำคัญ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น อำนาจ สิงห์โกวินทร์ และสวัสดิ์ กฤตารชดานันท์ (2516: 25, 30, 60) ได้สำรวจอิทธิพลการสื่อสารต่อความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า โอกาสการฟังวิทยุ และอ่านหนังสือพิมพ์มีส่วนสำคัญ ที่ทำให้ราษฎรในท้องถิ่นชนบท มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง นอกจากนี้การสื่อสารตัวต่อตัว จะช่วยสร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้เกิดขึ้น

เนลลี และฟอนเซกา (Nelly and Fonseca อ้างใน เสรี วงษ์มณฑา 2523: 2-16) พบว่าการใช้สื่อที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย Costa Rican จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจข่าวสารการเมืองได้ดีกว่าการใช้วิทยุและโทรทัศน์ที่ประชาชนถือว่าเป็นสื่อที่ใช้ไว้สำหรับให้ความบันเทิง

ดังนั้น การพัฒนาระบบการเมืองการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ ให้ได้ผลจริง ๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน เพื่อปรับปรุงสถาบันที่เป็นตัวการ (agents) ต่าง ๆ ให้มีความพร้อมที่จะปลูกฝังและพัฒนาระบบความเชื่อ ความคิด และค่านิยมที่สอดคล้องกับรูปแบบการเมืองการปกครอง อันจะทำให้มีพื้นฐานที่มั่นคงและถาวร และสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ก็ต้องถูกนำมาใช้ให้เป็นกลไกร่วมในการพัฒนาด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้มันแต่เรื่องประโลมโลก สัพเพเหระ วันแล้ววันเล่า ซึ่งไม่ได้ช่วยให้ผู้อ่านได้เพิ่มพูนสติปัญญาทางการเมืองแต่อย่างใด

หากมีการนำหนังสือพิมพ์มาใช้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความรู้ และความคิดของประชาชนที่มีต่อเทศบาล ย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล เพราะจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าว มักพบเสมอว่า ข่าวสารการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในด้านต่าง ๆ โดยทั่วไป คือ คนที่มีข่าวสารการเมืองสูงกว่า มีแนวโน้มที่จะเข้าสังกัดกลุ่ม เข้ามมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงความสนใจในการ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และลงสมัครรับเลือกตั้งสูงกว่าผู้มีความรู้ข่าวสารทางการเมืองต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้ที่มีความรู้ข่าวสาร

การเมืองสูง มีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกของ ตนเอง (autonomous participation) อันเป็นลักษณะสำคัญทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่ผู้ที่มีข่าวสารการเมืองต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการถูกชักจูงหรือระดม (mobilized participation)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีข้อสังเกตที่น่าพิจารณาศึกษาในทางวิชาการ และการนำไปประยุกต์ใช้ในทางการเมืองการปกครอง ดังต่อไปนี้

1. ในแง่ของการเรียนรู้ทางการเมือง มีสิ่งน่าพิจารณา คือ

1.1 ในด้านสื่อมวลชน ควรจะมีการวางแผนใช้สื่อมวลชน ไม่ว่าจะ เป็นสื่อมวลชนแขนงใด ให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เพียงแต่การพัฒนาประชาธิปไตยหรือเทศบาล แต่หากรวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกัน

1.2 สถาบันการศึกษา ควรจะมีการพัฒนาความรู้ ที่สนคติ โดยการหาตั้งแต่ระดับเตรียมอุดมศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ผู้ที่ เป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคตได้มีการเรียนรู้และเข้าใจในกระบวนการ กติกา ต่าง ๆ อย่างถ่องแท้

1.3 ในแง่ตัวบุคคล ไม่ว่าจะ เป็นฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ ควรที่จะมีบทบาทที่ประชาชนเกิดความศรัทธา เชื่อถือ โดยเฉพาะในด้านการทำงานเพื่อท้องถิ่น ไม่ควรทำตัวในลักษณะทำลายภาพพจน์ของเทศบาล เพราะสิ่งนี้จะทำให้ประชาชนเกิดความ รู้สึกเบื่อหน่าย และเห็นเทศบาลเป็นองค์กรที่ไม่มีคุณค่า

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คงจะต้องกระทำควบคู่กันไป เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเกิดความ รู้สึกศรัทธา และมีพฤติกรรมที่สนับสนุนเทศบาล

2. ในแง่ของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการทดลองใช้สื่อประเภทอื่น ผสมกับสื่อมวลชน เช่น การประชุมชี้แจงกับตัวแทนของประชาชน การออกหอบปะประชาชน เป็นต้น เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลง ในความรู้สึกและความรู้ทางการเมือง ซึ่งอาจรวม ไป ถึงพฤติกรรมทางการเมืองด้วย.